

บางกอกโพสต์

แท็กระบบ: แรงงานพม่ากับการพิสูจน์สัญชาติ

ข่าว > รายงานข่าวเจาะลึก

* พิมพ์เมื่อ 18/10/2009 เวลา 12:00 น.

* คอลัมน์: Spectrum

* <http://www.bangkokpost.com/news/investigation/25873/cheating-the-system>

แม้จะมีกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ แต่แรงงานพม่าในประเทศไทยยังต้องเผชิญกับปัญหาเพื่อขึ้นสู่การเป็นแรงงานถูกกฎหมาย

เมื่อตอนต้นปี 2552 มีแผนพับภาษาพม่าสี่สะดุดตาแพร่บาดไปทั่วสมุทรสาคร แม่สอด ระนอง และชุมชนแรงงานข้ามชาติทั่วไทย

ข้อมูลเพียงเล็กน้อย: ใบปลิวชี้แจงกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

แผ่นพับดังกล่าวจัดทำโดยรัฐบาลพม่า โดยได้รับทุนและความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง มีเนื้อหาแนะนำให้แรงงานพม่าเข้าสู่กระบวนการเป็นแรงงานถูกกฎหมายหลังผ่านการพิสูจน์สัญชาติ นอกจากนี้ ในแผ่นพับยังมีภาพศูนย์ประสานการพิสูจน์สัญชาติแห่งใหม่ในพม่า ศูนย์เหล่านี้เปิดให้แรงงานพม่าไปรับหนังสือเดินทางชั่วคราว เพื่อนำมาขอใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย ตั้งแต่ 15 กรกฎาคม 2552 ซึ่งพวกเขาจะได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองเช่นเดียวกับแรงงานไทย โดยมีค่าดำเนินการเพียง 3,000 จ๊ต หรือ 100 บาท เท่านั้น

โดยที่ด้านหน้าแผ่นพับมีตราสัญลักษณ์ของตำรวจประทับอยู่ พร้อมระบุคำมั่นว่า กระบวนการนี้จะ "ไม่จับกุม ไม่เรียกตรวจ และไม่เก็บภาษี"

สำหรับแรงงานชาวพม่าซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของแผ่นพับแล้ว โครงการดังกล่าวฟังดูดีเกินจริง พวกเขาคิดถูกแม้ว่าหลาย ๆ ด้านจะไม่ได้เป็นอย่างที่พวกเขาคิดไว้

ทั้งนี้ กระทรวงแรงงานไทยได้กำหนดเส้นตายสำหรับการพิสูจน์สัญชาติแรงงานข้ามชาติทั้งหมดภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 ขณะที่ก็มีแรงงานที่ต้องพิสูจน์สัญชาติ 1.2 ล้านคนในประเทศ ตามหลักการแล้ว แรงงานที่ไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติภายในกำหนดดังกล่าวจะ ถูกจับกุมและผลักดันออกนอกประเทศไทย

**ลูกค้าพอใจ: เรื่องเล่าแห่งความสำเร็จจากบริษัท ไทย-พม่าร่วมพัฒนา
แรงงานถูกกฎหมาย: เจ้าของปลาปลื้มกับหนังสือเดินทางเล่มใหม่**

โครงการพิสูจน์สัญชาติแรงงานข้ามชาติเริ่มดำเนินการไปแล้วกว่า 3 เดือน แต่มีแรงงานพม่าผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติเพียง 2,000 คนเท่านั้น ศูนย์ประสานงานพิสูจน์สัญชาติพม่าเปิดเผยว่า ขณะนี้ กำลังดำเนินการพิสูจน์สัญชาติที่อัตราเฉลี่ย 200 คนต่อวัน ซึ่งกล่าวกันว่าศูนย์ประสานงานการพิสูจน์สัญชาติทั้งสามแห่ง สามารถดำเนินการได้ 1,000 คนต่อวัน หลายฝ่ายเชื่อว่า หากยังดำเนินการในอัตรานี้กว่ากระบวนการ จะเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติพม่าในไทยเป็นแรงงานถูกกฎหมายครบถ้วนก็ต้องใช้เวลาอีกหลายปี

องค์กรระหว่างประเทศและกลุ่มสิทธิแรงงานข้ามชาติหลายแห่งวิจารณ์ว่า นโยบายดังกล่าว มีความซับซ้อน มีค่าใช้จ่ายสูง ใช้เวลานาน ไม่โปร่งใส ไม่มีความอ่อนไหว ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีและไม่ให้ข้อมูลเพียงพอต่อแรงงานข้ามชาติ

นายฟิลิปส์ โรเบิร์ตสัน ที่ปรึกษาทางเทคนิค ด้านการย้ายถิ่นฐานและแรงงานของ South East Asian Refugee Community Home และผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการย้ายถิ่นฐานในภูมิภาคอาเซียน กล่าวว่า "นโยบายนี้เหมือนรถไฟตกรางดีๆ นี่เอง"

โดยคนส่วนใหญ่เชื่อว่าความพยายามในการพิสูจน์สัญชาติเกิดจากความตั้งใจที่ดี ในทางทฤษฎี นี่เป็นก้าวสู่การบริหารจัดการประชากรที่ย่านถิ่นฐานข้ามชาติที่ดีขึ้น ทว่า ผู้สังเกตการณ์หัวนเกรงว่าการพิสูจน์สัญชาติเป็นนโยบายที่แฝงความผิดพลาดร้ายแรง ช้ำร้ายกระบวนการนี้อาจเป็นกระบวนการ "เสือกระดาษ" ที่ทุจริตไม่จริงใจ และออกแบบมาเพื่อแสวงประโยชน์ในทางมิชอบจากแรงงานข้ามชาติในประเทศอีกด้วย

หน้าที่การงาน: แรงงานข้ามชาติพม่าจำนวนมากอยู่ในภาคอุตสาหกรรมประมงไทย

โครงการความร่วมมือแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ (UNIAP) กำลังจับตามองกระบวนการดังกล่าว กระบวนการนี้ได้สร้างความวิตกกังวลแก่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านสิทธิมนุษยชนของแรงงานข้ามชาติแห่งองค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้รับหนังสือร้องเรียนจำนวนมากจากกลุ่มแรงงานข้ามชาติเมื่อเดือนกันยายน จนผู้เชี่ยวชาญพิเศษร้องขอเข้าตรวจสอบ แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธ

แม้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยจำนวนน้อยนิดผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่กลับปรากฏหลักฐานมากมายที่ยืนยันว่า ข้อห้วงใยมีมูลความจริง

“อ่อง” แรงงานข้ามชาติจากพม่า อายุ 26 ปี อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแล้ว 10 ปี เป็นหนึ่งในแรงงานข้ามชาติพม่าที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เขาเพิ่งได้รับหนังสือเดินทางชั่วคราวเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม โดยเสียค่าดำเนินการ 6,450 บาท ในจำนวนนั้น 100 บาทเป็นค่าพาสปอร์ตที่พม่า อีก 2,000 บาท เป็นค่าวีซ่าเข้าประเทศไทย ที่เหลือเป็นค่าบริการเรียกเก็บ จากบริษัท ซีอีโอ เอนเตอร์ไพรส์

โดยบริการของบริษัท ซีอีโอ เอนเตอร์ไพรส์ ได้แก่ บัตรสมาชิกพลาสติก (คล้ายบัตรสมาชิกศูนย์ฟิตเนส) ราคา 250 บาท บริการจัดส่งเอกสารพิสูจน์บุคคลให้กรมการจัดหางาน และค่าธรรมเนียมไป-กลับศูนย์ประสานงานการพิสูจน์สัญชาติที่ทำซ้ำให้เล็ก

“อ่อง” ต้องเสียค่าใบอนุญาตทำงานอีก 3,800 บาท ในที่สุดเขาก็ได้เป็นแรงงานถูกกฎหมายสมใจ ด้วยราคา 10,250 บาท โดยเมื่อตอนต้นปีนี้เขาเพิ่งจ่ายค่าต่อวีซ่าไปอีก 3,800 บาท ในขณะที่เขาได้รับค่าแรงต่ำกว่า 200 บาทต่อวันเช่นเดียวกับแรงงานข้ามชาติอื่นๆ ในจังหวัดสมุทรสาครและยังถูกนายจ้างหักค่าดำเนินการต่างๆ จากค่าแรง 2,000 บาท ทุกๆ 50 วันด้วย

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายของอ่องนับว่าถูกกว่าของคนอื่น

บริษัทให้บริการเบ็ดเสร็จ: หนึ่งในบริษัทนายหน้าที่ให้บริการแรงงานข้ามชาติที่รัฐรับรอง

ค่าบริการของบริษัท ไทยพม่าร่วมพัฒนา ผู้ให้บริการพิสูจน์สัญชาติอีกแห่งอยู่ที่ 7,300 บาท กล่าวกันว่าบริษัท ซีอีโอ เอนเตอร์ไพรส์ ให้บริการหลายราคา (เมื่อผู้สื่อข่าว Spectrum ติดต่อไป บริษัทไม่ได้แจ้งค่า

บริการให้ทราบ) พี่สาวอ่องเสียค่าใช้จ่าย 12,000 บาท ข้อมูลจากมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา และมูลนิธิริษัทไทยระบุว่า แรงงานข้ามชาติหลายคนเสียค่าบริการสูงถึงคนละ 15,000 บาท

บริษัท ซีอีโอ เอนเตอร์ไพรส์ บริษัท ไทย-พม่าร่วมพัฒนา และบริษัท เอนไอเค โกลบอล เป็นสามบริษัท ที่กรมการจัดหางานรับรองเพื่ออำนวยความสะดวกในการพิสูจน์สัญชาติ ทั้งสามบริษัทได้จดทะเบียนการค้ากับกระทรวงพาณิชย์เรียบร้อยแล้ว กรมการจัดหางานเพิ่งออกไปรับรองหลังจากสถานทูตพม่าสอบถามความชอบด้วยกฎหมายของบริษัทผู้ให้บริการดังกล่าว

ในบางจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานแจ้งแรงงานข้ามชาติว่า ต้องใช้บริการของบริษัทใดบริษัทหนึ่ง ส่วนบางจังหวัด เจ้าหน้าที่บอกว่า บริษัทเหล่านี้ทำให้กระบวนการพิสูจน์สัญชาติรวดเร็วขึ้น

ผู้สังเกตการณ์ยังคงเคลือบแคลงใจกับการที่บริษัทเหล่านี้เข้าสู่ธุรกิจพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งมีกลุ่มลูกค้าจำนวน 1.2 ล้านคน อย่างรวดเร็วและไม่โปร่งใส เจ้าหน้าที่เอ็นจีโอสิทธิมนุษยชนและเจ้าของกิจการที่คุ้นเคยกับการพิสูจน์สัญชาติ อ้างว่า บางบริษัทมีเส้นสายโยงใยไปถึงทหารและอดีตข้าราชการกระทรวงแรงงาน

ค่าบริการสูงลิ่วของบริษัททั้งสามทำให้เกิดความวิตกมากขึ้น ช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่พม่าเพิ่งเรียกร้องให้ควบคุมการดำเนินการของบริษัทนายหน้า และกำหนดเพดานราคาสูงสุดไม่ให้เกิน 1,000 บาท ขณะที่เอ็นจีโอได้ยื่นข้อเรียกร้องเช่นเดียวกันมาหลายสัปดาห์ก่อนหน้านี้

จนเมื่อวันอังคารที่แล้ว กรมการจัดหางานแถลงข่าวว่า จะดำเนินการควบคุมบริษัทและกำหนดเพดานราคาที่ 4,000 บาท

นายเฟดริโก โซดา เจ้าหน้าที่พัฒนาโครงการประจำภูมิภาค องค์การเพื่อการย้ายถิ่นสากล (IOM) กล่าวว่า "หากมีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง ราคาจะถีบตัวสูงขึ้น ท้ายที่สุดแรงงานข้ามชาติจะต้องรับภาระทั้งหมด"

สำหรับแรงงานข้ามชาติบางคนที่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ 4,000 บาทต่อเดือน บางคนได้น้อยกว่านั้น ค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สัญชาติผ่านนายหน้าและค่าขอใบอนุญาตทำงานเท่ากับค่าแรงสี่เดือนรวมกัน ถ้าไม่ต้องดำเนินการผ่านนายหน้าค่าใช้จ่ายจะเท่ากับค่าจ้างเพียงสองเดือน นายโซดาสรุปว่า ทั้งสองกรณียิ่ง "แพงเกินไป" อยู่ดี

นอกจากนั้น ยังมีความไม่ปกติของค่าธรรมเนียมอื่นๆ กรมการจัดหางานแจ้งว่า จะลดค่าวีซ่าเข้าประเทศไทยจาก 2,000 บาท เหลือ 500 บาท เท่ากับของแรงงานลาวและกัมพูชา แต่ยังไม่ชัดเจนว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด ทำให้แรงงานพม่าต้องเสียค่าวีซ่าแพงกว่าและจะมีการคืนเงินส่วนต่างให้หรือไม่ นอกจากนี้ ยังมีปัญหา นายหน้าที่ไม่ขึ้นทะเบียนเข้ามาทำธุรกิจและหลอกเชิดเงินแรงงานด้วย

นายจ้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในสมุทรสาครรายหนึ่งซึ่งไม่ประสงค์เปิดเผยตัว กล่าวว่า ระบบเต็มนี้ไปด้วยการฉ้อฉล เนื่องจากนายหน้าโก่งราคาค่าบริการ เขาจึงนำลูกจ้างแรงงานข้ามชาติหลายคน ในโรงงานไปดำเนินการพิสูจน์สัญชาติเองโดยไม่ผ่านนายหน้า แต่เมื่อนำค่าขอพิสูจน์สัญชาติของแรงงานข้ามชาติ ไปส่ง

ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร เจ้าหน้าที่กลับแจ้งว่า วันนี้ไม่ใช่กำหนดที่บริษัทจะส่งคำขอ ทั้งที่บริษัทไม่เคยได้รับแจ้งว่ามีการกำหนดวันส่งคำขอมามาก่อน จึงต้องจ่ายเงินเพื่อให้เจ้าหน้าที่รับเรื่อง

นายจ้างคนเดียวกันเปิดเผยด้วยว่า โรงงานที่มีอิทธิพลในพื้นที่หลายโรงยัดเงินแลกกับการที่ลูกจ้างของโรงงานไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

เจ้าหน้าที่กรมการคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการสรุปว่า การทุจริตเป็นปัญหาในการพิสูจน์สัญชาติและกำลังดำเนินการสอบทุจริตอยู่

นายฟิลิปส์ โรเบิร์ตสัน กล่าวว่า "ระบบไม่ทำงาน จึงมีนายหน้า กระบวนการก็ซับซ้อน จนนายจ้างไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากจ้างบุคคลที่สามเข้ามาดำเนินการแทน" เขากล่าวด้วยว่า การจ้างแรงงานข้ามชาติและบริการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคนี้ เป็นโอกาสทางธุรกิจสำหรับอภิสิทธิ์ชนที่มีเส้นสายดี

ทว่ามีหลักฐานชี้ชัดว่าธุรกิจพิสูจน์สัญชาติ อาจไม่ได้รุ่งเรืองดังที่หลายฝ่ายคาดคิด...

ผู้สื่อข่าวได้เข้าเยี่ยมชมกิจการบริษัท ไทย-พม่า ร่วมพัฒนา สาขาใหม่ที่สมุทรสาคร พบว่าสำนักงานยังว่างเปล่า มีเพียงพนักงาน 12 คน และคนงานอีกจำนวนหนึ่งกำลังติดตั้งระบบแสง

มีพนักงานกำลังทำงานติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูล ด้วยรูปภาพแสดงความสำเร็จของบริษัท

พนักงานคนไทยแจ้งว่า บริษัทมีบริการช่วยทำหนังสือเดินทางให้แรงงานพม่า ซึ่งเขาอธิบายว่าบริการ "เต็มรูปแบบ" มีค่าใช้จ่าย 7,300 บาท แพคเกจอันคลุมเครือนี้ประกอบด้วย "บริการรับ-ส่ง อาหารและบริการอื่นๆ"

ทั้งนี้ พนักงานยอมรับว่าช่วงสองเดือนแรกกิจการไม่ค่อยดีนัก สำนักงานแห่งนี้เพิ่งรับคำขอพิสูจน์สัญชาติ 200 ชุดเท่านั้น มีผู้ผ่านการอนุมัติที่บริษัทส่งขึ้นรถไปชายแดนเพื่อทำหนังสือเดินทางชั่วคราวเพียง 29 คน

พนักงานอธิบายว่า ธุรกิจไม่ค่อยดีเพราะมีข่าวลือ ความกลัว และการขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

หลายฝ่ายเห็นพ้องกันว่า ข้อมูลนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง สาเหตุสำคัญมาจากการขาดวิสัยทัศน์ในการดำเนินการและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ อีกทั้งยังขาดความใส่ใจต่อปัญหาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการนี้มากที่สุด

ประเด็นที่ถกเถียงกันมานานกว่าจะได้ข้อยุติ คือ เรื่องสถานที่ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งส่งผลให้การบรรลุข้อตกลงค้างคามานานเมื่อปีที่แล้ว ในที่สุดไทยยอมให้พิสูจน์สัญชาติในพม่าพร้อมสนับสนุนทุนตั้งศูนย์ประสานการพิสูจน์สัญชาติและคอมพิวเตอร์แก่เจ้าหน้าที่พม่า

มีรายงานว่า ฝ่ายพม่าเกรงว่าการตั้งศูนย์ประสานการพิสูจน์สัญชาติในไทย จะทำให้ตกเป็นเป้ากลุ่มการเมือง แม้การเดินทางไปประเทศพม่าจะมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่สะดวก และใช้เวลานานสำหรับแรงงานและนายจ้าง

การเดินทางของแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะผู้ที่เป็กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยเป็นเรื่องน่าหวาดหวั่นพรึ่นพรีง เพราะในอดีตนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ถูกเจ้าหน้าที่รัฐพม่าปราบปราม โดยการบังคับใช้แรงงาน การบังคับย้ายถิ่น หรืออื่นๆ ที่เลวร้ายกว่านั้น

กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ต้องส่งข้อมูลพิสูจน์บุคคลของแรงงานข้ามชาติและครอบครัวให้เจ้าหน้าที่รัฐพม่า ก่อให้เกิดข้อกังขาว่า การเก็บข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำไปใช้ในทางไม่พึงประสงค์ หลายคนสงสัยว่าการเร่งรัด ดำเนินพิสูจน์สัญชาติเกิดขึ้นก่อนกำหนดวาระการเลือกตั้งเป็นเหตุบังเอิญหรือไม่

นอกจากนี้ยังมีข่าวลือในหมู่แรงงานข้ามชาติว่า เจ้าหน้าที่รัฐพม่าคุกคาม และ/หรือรีดไถเงินจากครอบครัว ของผู้ขอพิสูจน์สัญชาติ มีการเล่าว่า แรงงานข้ามชาติที่นั่งมาหลายคันรถบัสถูกจับที่ชายแดนและส่งไปยังคุก อินเช่น หลายฝ่ายยอมรับว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่ใช่เรื่องเหนือความคาดหมายสำหรับรัฐบาลทหารพม่า แต่ก็เตือนว่า แม้มีความพยายามอย่างหนักเช่นนั้นจริง แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าเกิดเรื่องต่างๆ ดังข่าวที่แพร่สะพัด หลายคนสงสัยว่ากลุ่มการเมืองฝ่ายปฏิบัตินิยมและกลุ่มค้ำมนุษย์ที่ทำเงินมหาศาลจากการลักลอบนำแรงงานเข้าประเทศไทย และชุดรีดแรงงานข้ามชาติพม่ามาหลายปีเป็นผู้ปล่อยข่าว

อย่างไรก็ตาม แรงงานพม่ายังหวาดกลัว แรงงานหลายคนได้รับโทรศัพท์จากครอบครัวในประเทศพม่าขอรับรองไม่ให้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เนื่องจากเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย แรงงานจำนวนมากที่ให้สัมภาษณ์บอก ว่า หากนายจ้างบังคับให้ทำ พวกเขาปฏิเสธที่จะไม่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ หรือให้ข้อมูลเท็จ

เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการกล่าวว่า คำขอพิสูจน์สัญชาติครั้งหนึ่งที่ได้รับมีข้อมูลไม่ถูกต้อง ในกรณีนี้แรงงานจะถูกส่งกลับไปยังนายจ้าง เพื่อให้ นายจ้างบอกให้กรอกข้อมูลที่ถูกต้อง

คนทำงานด้านแรงงานข้ามชาติเห็นว่า การไม่ให้ข้อมูลกระบวนการพิสูจน์สัญชาติอย่างชัดเจน อันเป็นที่มา ของข้อมูลเท็จ นอกจากแผนพับขององค์การระหว่างประเทศต่างๆ ที่ออกในนามของรัฐบาลพม่าแล้ว ไม่มีการ ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการใดๆ เพื่อช่วยแรงงานพม่าเลย และความพยายามประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลไทย ให้ นายจ้างทราบนโยบาย และให้ร่วมมือให้ข้อมูลและแจกคำขอพิสูจน์สัญชาติแก่ลูกจ้างยังมีจำกัด

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องที่เราไม่ตระหนักรู้ด้วย นั่นคือ กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยที่ถูกไล่ล่าจากรัฐบาลทหารพม่าไม่ ต้องการถูกแปะฉลากว่าเป็น คน “พม่า” หรือบางคนก็ไม่ได้รับสถานะดังกล่าว อาทิ กลุ่มชาวมุสลิมจากพม่า เช่น ชาวโรฮิงญา ซึ่งถูกกีดกันจากกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ในการประชุมกลุ่มย่อยของแรงงานพม่า 80 คน จากเชียงใหม่ กรุงเทพฯ และสมุทรสาคร จัดโดย มูลนิธิเพื่อ สิทธิมนุษยชนและการพัฒนา พบว่าแรงงานยังขาดความรู้และความเชื่อมั่น ในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ อย่างชัดเจน เช่น แรงงานไม่ทราบว่าตนเองต้องพิสูจน์สัญชาติ ไม่ทราบว่ามิใช่ค่าใช้จ่ายเท่าใด ไม่ทราบสิทธิ ประโยชน์ที่ได้รับหรือผลจากการไม่พิสูจน์สัญชาติ

แรงงานคนหนึ่งสะท้อนว่า “ผมไม่เข้าใจเรื่องนี้ รู้สึกเหมือนเขาสั่งให้เราเดินเข้าถ้ำ แต่ไม่รู้ว่ามีอะไรอยู่ในนั้น ไม่รู้ว่ามีอันตรายไหม”

แรงงานหลายคนบอกว่าจะไม่ไปพิสูจน์สัญชาติแน่นอน เช่น แรงงานหญิงคนหนึ่งที่ได้ค่าจ้างวันละ 110 บาท เห็นว่ากระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้นแพงเกินไป ในขณะที่แรงงานชายคนหนึ่งเกรงว่าจะเป็นช่องทางโกง เลือกตั้งเพื่อให้รัฐบาลชนะการเลือกตั้งที่จะมาถึง หลายคนทำให้สัมภาษณ์กำลังอยู่ในช่วงชังใจ ระหว่างค่าใช้จ่ายส่วนตัว ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีรายงานว่ากระบวนการนี้ได้ผลักดันแรงงานให้กลับไปพม่า และไปขอบัตรผู้ลี้ภัยในมาเลเซียแทน หลายคนสงสัยว่า แรงงานส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถทำได้ เพราะวิธีนี้มีค่าใช้จ่ายสูงมาก

นายเฟดริโก โซดา องค์กรเพื่อการย้ายถิ่นสากล กล่าวว่า กระบวนการเหล่านี้ผลักดันให้แรงงานอยู่ในภาวะยากลำบาก “ถ้าแรงงานไม่ยอมรับเงื่อนไขอาจเสี่ยงถูกนายจ้างไล่ออก แรงงานจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับประโยชน์ที่ได้รับ”

เกิดคำถามต่อมาว่า ประโยชน์ที่จะได้รับคุ้มค่าหรือไม่ ผู้สังเกตการณ์หลายคนเชื่อว่า สถานะทางกฎหมายของแรงงานจะดีขึ้น แต่ตั้งข้อสังเกตตามมาว่าไม่แน่นอนว่าสิทธิของแรงงานจะติดตามไปด้วย

"การคุ้มครองยังไม่เข้มแข็ง" นายพอล บัคลีย์ เจ้าหน้าที่โครงการความร่วมมือแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ กล่าวและตั้งข้อสังเกตว่า ปัญหา นายจ้างยึดหนังสือเดินทางของลูกจ้างเพราะเกรงลูกจ้างหลบหนี วิธีนี้ทำมานานแล้วและคงจะปฏิบัติกันต่อไป

“เรื่องนี้เกิดกับแรงงานลาวและกัมพูชาที่มีเอกสารถูกต้องเช่นกัน” นายเฟดริโก โซดา กล่าวว่า “แม้แรงงานข้ามชาติจะเข้าสู่ช่องทางที่ถูกกฎหมาย มีเอกสารประจำตัวที่มีค่า เพราะแลกมาด้วยค่าใช้จ่ายสูงและเสียเวลามาก สุดท้าย นายจ้างก็ยึดไว้ส่วนแรงงานยังต้องผ่อนชำระหนี้ เรื่องนี้จะไม่หมดไปง่ายๆ”

นายฟิลลิป โรเบิร์ตสัน สนับสนุนระบบที่แรงงานจะได้รับการขึ้นทะเบียนอย่างอิสระและเปลี่ยนนายจ้างได้โดยเสรี โดยบอกว่า “ระบบนี้จะทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดี และส่งแรงกดดันสู่เบื้องบนให้เกิดมาตรฐาน”

ขณะเดียวกัน ยังมีข้อเสนอทางออกจากคนอื่น ๆ ด้วย เช่น ลดค่าใช้จ่าย ขยายเวลาพิสูจน์สัญชาติ (ทุกคนที่ผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์เห็นว่า “ไม่มีทางเสร็จทันกำหนด”) ยกเลิกการใช้นายหน้าบุคคลที่สาม ย้ายการพิสูจน์สัญชาติเข้ามาดำเนินการในไทย และให้ความรู้แรงงานข้ามชาติและนายจ้างเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าว

มีสัญญาณว่าข้อก้างบางข้อเริ่มได้รับความสนใจจากรัฐ กระทรวงแรงงานเริ่มขยับนโยบายในช่วงไม่กี่สัปดาห์นี้ เช่นขยายโครงการ ให้ครอบคลุมบุตรของแรงงานและสัญญาจะควบคุมนายหน้าที่ให้บริการพิสูจน์สัญชาติ

ในขณะที่มีความคืบหน้าหลายประการ ผู้สังเกตการณ์วิตกว่า รัฐบาลทั้งสองประเทศอาจไม่สามารถรับรู้ความวิตกกังวลด้านความปลอดภัยของแรงงานได้

“ไม่มีทางออกง่ายๆ สำหรับเรื่องนี้ ประเทศไทยกำลังรับมือกับกระแสการอพยพเข้า ที่ทำลายที่สุดในระดับภูมิภาค หรือระดับที่กว้างไกลไปกว่านั้น กระบวนการนี้แทบไม่สามารถดำเนินการได้เลย หากไม่มีโครงสร้าง

ที่เหมาะสมจากอีกฝ่ายหนึ่ง ประเทศไทยมักได้ประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ แต่บางทีประโยชน์ก็ไม่ได้มาง่ายๆ เสมอไป” นายเฟดริโก โซดากกล่าว

แรงงานหลายคนที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ดูมีความสุขดี แม้เสียเงินน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด “อ่อง” ปลื้มไม่น้อยและรีบโชว์หนังสือเดินทางเล่มใหม่เอี่ยม สองเดือนหลังจากที่เขาได้รับหนังสือเดินทาง อ่องเดินทางกลับบ้านที่พม่าสามครั้งแล้ว วันนี้เขาสามารถเดินทางผ่านจังหวัดต่างๆ อย่างสะดวกและข้ามแดนโดยไม่ต้องเสียเงินให้นายหน้าพาเขาเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ดี กรมการจัดหางานไม่สามารถตอบข้อซักถามที่ส่งไปภายในกำหนดเวลาที่บทความชิ้นนี้เผยแพร่.

เกี่ยวกับผู้เขียน

โดย เอรिका ฟราย (Erika Fry)

บางกอกโพสต์

ข่าว > รายงานข่าวเจาะลึก

ปัญหาคาราคาซัง

* พิมพ์เมื่อ 18/10/2009 เวลา 12:00 น.

* คอลัมน์: Spectrum

* <http://www.bangkokpost.com/news/investigation/25874/long-standing-problems>

ชุมชนแรงงานข้ามชาติพม่าในประเทศไทยมีประชากรประมาณ 2-3 ล้านคนประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย กลุ่มแรงงานไม่กี่คนมีหนังสือเดินทาง หลายคนจากบ้านมาด้วยสภาพอ่อนล้าและสิ้นไร้ไม้ตอก เนื่องจากเผชิญสภาพบีบคั้นต่อชีวิตและเศรษฐกิจอันยาวนาน

พักห้านาที: แรงงานพม่าช่วงพักจากงานที่แปลลา

แรงงานบางคนไม่มีเอกสารประจำตัวเลยบางกลุ่ม เช่น ชาวโรฮิงญา ถูกปฏิเสธโดยสิ้นเชิงว่าพวกเขาเคยอาศัยอยู่ในพม่า

ไทยพยายามดำเนินการนำเข้าแรงงานอย่างเป็นทางการจากประเทศพม่ามาหลายปีแล้วควบคู่กับการเปลี่ยนสถานะแรงงานที่อยู่ในประเทศให้เป็นแรงงานถูกกฎหมาย เจ้าหน้าที่รัฐไทยและพม่าลงนามในบันทึกความเข้าใจดังกล่าวตั้งแต่ พ.ศ.2546 ทว่า รัฐบาลทั้งสองประเทศไม่สามารถตกลงวิธีดำเนินการได้จนกระทั่งเมื่อปีที่แล้ว ทั้งสองฝ่ายตกลงให้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติที่ฝั่งพม่า เนื่องจาก แรงงานพม่าน้อยคนจะมีหนังสือเดินทาง กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสู่การมีสถานะแรงงานถูกกฎหมาย

ไทยทำข้อตกลงเดียวกันกับลาวและกัมพูชาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 และดำเนินการตามข้อตกลงมาแล้วหลายปี โดยการพิสูจน์สัญชาติทุกขั้นตอนดำเนินการในประเทศไทย

คู่มือปฏิบัติงานการพิสูจน์สัญชาติพม่า จัดพิมพ์โดยกรมการจัดหางานระบุว่า การพิสูจน์สัญชาติพม่าทั้ง 13 ขั้นตอน มีหน่วยราชการทั้งในไทยและพม่าอย่างน้อย 6 หน่วยงานร่วมดำเนินการ

โดยทั่วไปแล้วแรงงานต้องส่งข้อมูลพิสูจน์บุคคลไปที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเพื่อส่งต่อไปยังกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายก่อนจะรวบรวมและข้อมูลส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ในพม่าเพื่อพิสูจน์สัญชาติและพิจารณาอนุมัติ

เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจะแจ้งให้นายจ้างนำแรงงาน (พร้อมนายจ้าง หรือผู้ที่นายจ้างมอบหมาย) เดินทางไปศูนย์ประสานการพิสูจน์สัญชาติที่ชายแดนหนึ่งในสามแห่ง เพื่อทำหนังสือเดินทางชั่วคราวอนุญาตให้แรงงานเดินทางเข้าประเทศไทย เพื่อขอวีซ่าและใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีอายุ 2 ปี และสามารถต่ออายุได้อีก 4 ปี

โดยหลักการ ระบบใหม่จะทำให้แรงงานได้รับเสรีภาพและความคุ้มครองมากขึ้น แรงงานสามารถเดินทางทั่วประเทศอย่างเสรี (ตรงข้ามกับเดิม ที่เดินทางได้เฉพาะในจังหวัด) ทำใบขับขี่และเข้าสู่ระบบกองทุนเงินทดแทนเมื่อบาดเจ็บ หรือทุพพลภาพของสำนักงานประกันสังคมได้

บางกอกโพสต์

บทบรรณาธิการ

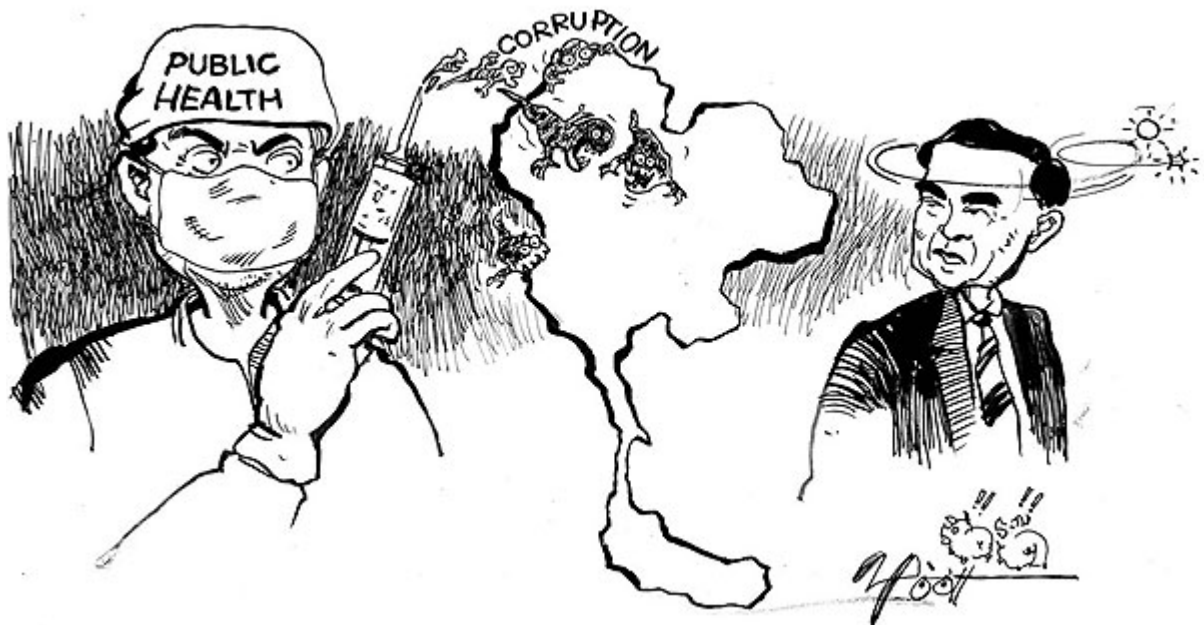
แรงงานข้ามชาติใต้พันธนาการ

* พิมพ์เมื่อ 18/10/2009 เวลา 12:00 น.

* คอลัมน์: ข่าว

* <http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/25701/migrants-in-a-bind-over-rule>

ประเทศไทยต้องเร่งแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาตินอกระบบ ซึ่งขณะนี้ประมาณว่ามี 3 ล้านคน อย่างไม่ต้องสงสัย ความท้าทาย จึงอยู่ที่แก้อย่างไรจึงจะถูกทาง

ระบบขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติรายปีล้มเหลวไม่เป็นท่า เนื่องจากขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน และค่าใช้จ่ายสูง การขึ้นทะเบียนยังไม่อาจรับประกันว่าแรงงานจะได้รับสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน และการรักษาพยาบาลโดยอัตโนมัติเช่นเดียวกับลูกจ้างไทย

เมื่อระบบเดิมไม่ได้ผล ขณะนี้ รัฐบาลจึงออกมาตรการใหม่ให้แรงงานข้ามชาติทุกคนผ่านการพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทาง เพื่อให้แรงงานทำหนังสือเดินทางและกลับเข้าทำงานต่อในไทยอย่างถูกกฎหมาย แต่ระบบนี้ก็ส่อเค้าล้มเช่นเดียวกับการขึ้นทะเบียนแรงงานที่ผ่านๆ มา สำหรับแรงงานข้ามชาติ ระบบนี้ทั้งซับซ้อน ให้ผลประโยชน์จูงใจต่ำและยังเสี่ยงอันตรายเกินไป แรงงานข้ามชาติได้ตื่นตัวส่วนใหญ่มาจากพม่า แรงงานไม่น้อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เผชิญการกวาดล้างอย่างรุนแรงจากรัฐบาลทหารพม่า เช่น แรงงานมอญ กระเหรี่ยงและโรฮิงญา การรายงานตัวและเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลย่อมมีความเสี่ยงต่อตนเองรวมทั้งครอบครัวที่ประเทศต้นทาง

ทางการไทยขีดเส้นตายการพิสูจน์สัญชาติไว้ที่สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2553 มติกรม. อนุญาตให้แรงงานที่มีเอกสารแสดงการพิสูจน์สัญชาติทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ ผู้ที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการนี้จะถูกผลักดันออกนอกประเทศ ทว่า โอกาสที่แรงงาน 3 ล้านคน จะดำเนินการทันตามกำหนดภายใน 4 เดือนนับจากนี้ดูริบหรี่มาก

แรงงานที่เข้าสู่การพิสูจน์สัญชาติ ต้องผ่านขั้นตอนตามระบบราชการที่ยุงยากล่าช้าทั้งในไทยและที่ฝั่งพม่า กลุ่มแรงงานพม่าได้รับข้อมูลว่าจะดำเนินการอย่างไรบ้าง ทั้งยังขาดระบบสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นระบบด้วยความสับสนและหวาดกลัวแรงงานเหล่านี้จึงตกเป็นเหยื่อนายหน้าหรือเจ้านายที่รวมหัวกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ฉ้อฉลจากทั้งสองประเทศได้ง่าย ปัญหาจึงไม่จำกัดอยู่ที่แรงงานที่ต้องจ่ายค่าดำเนินการสูงเกินเหตุเท่านั้น หลายคนยังถูกตีข่มตุ้มจากนายหน้าปลอมด้วย

แรงงานข้ามชาติจำนวนมากเลือกรอตุลาการณีก่อน เนื่องจากสถานการณ์ยังสับสนผลประโยชน์ไม่แน่ชัดและกลัวถูกตามกวาดล้าง แม้เสี่ยงถูกผลักดันออกนอกประเทศ สำหรับแรงงานเหล่านี้ การข้ามพรมแดนที่มีช่องโหว่และจ่ายเงินแลกกับการเดินทางเข้าไทยไม่ยากเย็นนัก เพราะยังมีเจ้าหน้าที่รัฐทุจริต และนายจ้างโลกมารถแรงงานทาสราคาถูกเสมอ

กลุ่มสิทธิแรงงานและสิทธิมนุษยชนเรียกร้องให้รัฐบาลผ่อนปรนกระบวนการพิสูจน์สัญชาติลงบ้าง เช่น ขอให้เลื่อนเส้นตายออกไป อนุญาตให้แรงงานที่ยังไม่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติทำงานต่อไปพลางก่อน ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน แก่แรงงานและควบคุมนายหน้าเพื่อป้องกันการฉ้อโกง การตกเป็นแรงงานทาสเพื่อใช้หนี้และการค้ามนุษย์

โครงการนี้จะประสบความสำเร็จ หากจัดระบบการพิสูจน์สัญชาติให้โปร่งใส เข้าถึงได้ง่าย และไม่แพงเกินกำลัง รัฐคงก้าวพลาดหากละเลยคำแนะนำข้างต้น ทว่า ข้อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่พม่าตั้งศูนย์ประสานการพิสูจน์สัญชาติในไทยดูเหมือนจะเป็นไปได้ยากที่สุด เพราะการชักจูงรัฐบาลทหารพม่าให้คล้อยตามเหตุผลนั้นพูดง่ายแต่ทำยาก

ท้ายที่สุด ต้องย้อนกลับไปทบทวนรากเหง้าของปัญหาในบ้านเมืองพม่า เพราะตราบไต่ที่รัฐบาลทหารพม่ายังสร้างความหวาดกลัวแก่ประชาชน ปัญหานี้ก็ไม่มีวันจบสิ้น หากปมปัญหายังไม่คลาย โดยอาศัยแรงกดดันจากทั้งในและนอกประเทศไทยก็ไม่อาจปิดความรับผิดชอบในการสอดส่องดูแล จัดสวัสดิการและให้ผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นธรรมต่อแรงงานข้ามชาติได้